

I vor tid – med Bjøl

Uffe Østergård

Imponerende at nogen både har kunnet sanse og tænke så godt og så samtidig nå at skrive det ned

Erling Bjøl, **I min tid. Artikler og tilbageblik 1938-2011**, Politikens Forlag 2011 (390 s.)

Erling Bjøl er en institution i dansk udenrigspolitisk journalistik. En yderst vel skrivende institution. Så det er dejligt at han i sin høje alder, tilsyneladende uanfægtet af sit synshandicap, bliver ved med poste bøger ud, enten helt nyskrevne som *Den franske forbindelse* (til Danmark) fra 2008, eller opdateringer af ældre som hans fortræffelige *USA's historie* (2010). For ikke at tale om hans fascinerende erindringer fra 1993 og 1994 og hans teoretiske hovedværker *Hvorfor krig?* og *Hvordan fred?* fra 1998 og 2000. Alene disse bøger udgør en indsats, de fleste af os andre ville være stolte af have nået i et helt liv. Men det er kun toppen af et helt livs flittig skribentvirksomhed i aviser, tidsskrifter, bøger og enkelte kommissionsrapporter. Han begyndte nemlig tidligt at skrive i kraft af et studenterejob for United Press i 1938, mens han læste sammenlignende lit-

teratur på Københavns Universitet. Her lærte han journalistikkens grundtræk og samtidig at gøre sig forståelig for andre skandinaver via telefon.

Efter et studieophold i Stockholm, hvor han fulgte forelæsninger i statskundskab hos Herbert Tingsten, der var ved at lægge sidste hånd på sit store værk om det svenske socialdemokratis idéhistorie, blev han korrespondent for flere danske aviser i Stockholm 1942, oplæser i BBC's udsendelser fra London til Danmark og kom med de britiske tropper til Paris og København. Og så gik det slag i slag som udenrigskorrespondent for *Information* og *Politiken*, kun afbrudt af halvandet års studier, hvor han fik gjort sin magisterkonferens færdig. Vist på glimrende, vis selv om den legendariske professor Rubow valgte kun at rose ham for den gode udtale af citaterne fra de mange europæiske forfattere, han citerede i sin afsluttende forelæsning. Underforstået at han nok skulle forblive ved journalistikken.

Det gjorde han da også med stor succes, indtil han i 1963 blev ansat som landets første professor i international politik ved det nye Institut for Statskundskab i Århus. I mangel af faguddannede lod man ham forstå, men faktisk havde han jo fulgt forelæsninger i statskundskab ved Herbert Tingsten på et svensk statsstipendium. Og siden på et Nato-stipendium skrevet en velfunderet bog om den mislykkede italienske udviklingspolitik i Mezzogiorno (*Sol og sult* 1960). Denne bog var den direkte begrundelse for at ansætte ham i professoratet på betingelse af, at han skrev en disputats på to år. Det gjorde han i form af *La France devant l'Europe* (1966) om fransk europapolitik under den fjerde republik, en periode der præget af den hidsige debat om oprettelsen af en europahær – nedstemt i det franske parlament 1954 – underskrivelsen af Rom-traktaten i 1957 og de Gaulles magtovertagelse i 1958.

Disputats på fransk

Disputatsen skrev han samtidig med, at han underviste de første årgange af studerende i international politik og udarbejdede et antal kompendier om teorier i denne disciplin. Værket, som han skrev på fransk, er i fransk snarere end i amerikansk politologisk tradition og derfor stort set glemt i dag. Jeg læste bogen, da jeg studerede ved Collège d'Europe i Brügge i 1969. Det var den eneste

gang i studiet, hvor jeg havde fordel af at være dansk. Jeg kunne nemlig læse det grundige danske resumé og kom dermed for en gangs skyld foran de fransktalende studerende, der ellers altid kom lettere til tingene, trænede som de var i mundtlige exposéer på fransk til forskel fra min noget mere gumpetunge træning fra et dansk universitet, hvor man ikke lagde vægt på elegant mundtlig fremstilling.

Hele denne bogproduktion – og der er meget mere, såvel om international politisk teori, videnskabelige artikler og et omfattende verdenshistorisk forfatterskab om alt fra Romerriget til *Verdens historie efter 1945* i tre bind og *Vor tids kulturhistorie* ligeledes i tre bind (begge udkommet i 1978) – udgør imidlertid kun den ene side af Bjøls skræmmende store produktion. På mange måder lå hans største betydning i den dagsaktuelle journalistiske indsats, såvel ved skrivebordet hjemme som godt sansede reportager fra alle verdens brændpunkter.

Det er denne sidste side af hans forfatterskab, man får et omfattende indtryk af i det foreliggende udvalg af artikler skrevet mellem 1938 og 2011. Den sidste artikel er fra *Politiken* 10. juni 2011, den første en lang artikel om de Gaulle og det tredje Frankrig i *Gads Danske Magazin* september 1941, skrevet før det franske nederlag i juni 1940. Udgivelsen er kommet i stand på foranledning af Bjøls elev, chefredaktør for *Politiken*

LITTERATUR

Tøger Seidenfaden, inden dennes alt for tidlige død. Seidenfaden havde mange kvaliteter, men han udviklede aldrig det reporterblik og evne til at sanse stemningen på et nyt sted og formidle den til læserne, som Bjøl demonstrerer til fuldkommenhed i mange af artiklerne.

Spådomme, der holder

Det er selvfølgelig heller ikke de dårligste, Seidenfaden har udvalgt og forsynet med forbindende kommentarer. Og heller ikke primært de forkerte spådomme, der er kommet med. Men forbløffende meget står sig godt i dag, selv om vi nu ved, hvordan det gik. Det gælder såvel de kritiske reportager fra den franske krig i Algeriet som reportagerne fra Ungarn 1956, Tjekkoslovakiet 1968, Japan, Chile, Kina mv. Udenrigspolitisk interesserede, der har lyst til at fornemme hvordan almindelige mennesker levede, tænkte og handlede, og hvordan landskaber og byer har set ud, anbefales varmt at læse denne krønike om perioden fra Anden Verdenskrig til tiden efter afslutningen af den kolde krig og efter. Den periode som vi stadig i mangel af bedre kalder efterkrigstiden, fordi den var helt bestemt af Anden Verdenskrig, afkoloniseringen og konflikten mellem USA og Sovjetunionen. De politiske reportager afbrydes ind imellem af sansemættede stemningsbilleder og referater af interessante bøger. Selv en

indfølt og vidende redegørelse for den franske chanson tradition, som han er en stor kender og elsker af, er der blevet plads til.

Den omfangsrige bog kan fint stå alene, men det kan være en god idé at kombinere læsningen med Bjøls erindringer for biografisk stof samt for politisk baggrund at konsultere hans stadig læseværdige tre bind om *Verdenshistorien efter 1945* fra 1978, udsendt som opdatering af Grimbergs verdenshistorie. Imponerende at nogen både har kunnet sanse og tænke så godt og så samtidig nå at skrive det ned. Måske burde alle forskere begynde som journalistlærlinge. Det er et job, der kan føre til hvad som helst, hvis man blot husker at forlade det i tide og sørger for at lære noget til bunds. Men det gælder også universitetsgerningen, hvad Bjøl selv er et eksempel på, idet han forlod professoratet efter tyve år og slog sig ned i Paris med sin franske kone, Denise. Delvis af helbredsgrunde, men også som han lidt koket udtalte i et afskedsinterview, for at lægge afstand til Grundtvigs fædreland, der er præget af idealet om hjertets tale uden at lade tankerne passere hjernen først.

Det gør Bjøl ikke her, selv om han er blevet blidere og mindre utålmodig, bortset fra med amerikansk politik – og dansk.

Uffe Østergård er professor ved Department of Business and Politics, CBS.